



Ruokaosasto
Lainsäädäntöneuvos Johanna Wallius
Neuvotteleva virkamies Kajsa Hakulin

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE ELÄINTAUTILAIKSI SEKÄ SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 175/2020 VP)

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi eläintautilaki, jolla kumottaisiin voimassa oleva eläintautilaki (441/2013). Laki kattaisi nykyisen lain tapaan eläinten välillä sekä eläinten ja ihmisten välillä tarttuvien eläintautien ehkäisyn, seurannan, valvonnan, leviämisen estämisen ja torjunnan.

Laki koskisi eläinterveyssäännöstöstä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 täytäntöönpanoa ja täydentämistä. Eläinterveyssäännöstöllä aiempi, pääosin direktiivien varaan rakentunut unionin eläintautilainsäädäntö on koottu yhteen ja yhdenmukaistettu. Asetuksen nojalla Euroopan komissio on antanut useita delegoituja asetuksia ja täytäntöönpanoasetuksia. Eläinterveyssäännösten rinnalle on jäänyt voimaan eräitä eläintautien vastustamiseen liittyviä EU-asetuksia kuten TSE-tautien ja zoonoosien vastustamista sekä lemmikkieläinten muita kuin kaupallisia kuljetuksia koskevat asetukset. Ehdotettu laki koskisi osaltaan myös näiden sekä virallista valvontaa koskevan asetuksen täytäntöönpanoa.

Eläinterveyssäännöstö ei merkitse suuria sisällöllisiä muutoksia eläintautien vastustamisen periaatteisiin tai keinoihin. Kansallisen lain rakenteeseen ja kansalliseen asetustasoiseen sääntelyyn uusi asetuksiin pohjautuva EU-sääntely tuo kuitenkin merkittävän muutoksen.

Eläinterveyssäännöstö jättää jäsenvaltioille runsaasti liikkumavaraa. Liikkumavaran käyttöä ehdotetaan, jotta tietyt Suomen hyvää eläintautitilannetta turvaavat taudinehkäisy- ja valvontatoimenpiteet voisivat jatkua. Liikkumavaraa ei käytettäisi uusista toimijoiden vastuista sääntelyyn, vaan säilyttämään eläintautien ehkäisyyn kuten eläinten terveysvalvontaan, pakollisiin rokotuksiin, eläinnäyttelyihin ja viejien rekisteröintiin liittyvä sääntely nykyisenkaltaisena.

Liikkumavaraa käyttämällä mahdollistettaisiin tarvittavassa määrin myös unionin taudintorjuntatoimenpiteitä tiukemmat toimenpiteet sekä muidenkin kuin eläinterveyssäännöstössä luetteloidujen tautien torjuntatoimenpiteet. Eräiden jäsenvaltioille sallittujen poikkeusten soveltamisesta säädettäisiin tarkoituksena estää uutta hallinnollista taakkaa ja lisätä eläintautivalvontaan joustavuutta. Nämä poikkeukset koskevat muun muassa eläinterveystodistuksiin liittyviä vaatimuksia. Hallinnollista taakkaa vähentäisivät myös ehdotukset, joiden myötä laista poistettaisiin vaatimukset sisämarkkinakauppaa harjoittavien toimijoiden rekisteröinnistä sekä pelkästään kotimaankauppaa harjoittavien spermavarastojen hyväksymisestä.

Keskeistä muutosta nykyiseen lainsäädäntöön merkitsisi tautiluokituksen uudistuminen. Tautiluokka kuvaa taudin vakavuutta sekä rajaa taudin vastustamisen keinoja. Eläinterveyssäännösten mukaiset luetteloidut taudit jaetaan mainitussa asetuksessa *a–e-luokkiin*, joista vain *a–c-luokkiin* sovelletaan varsinaisia taudin hävittämistoimenpiteitä. Eläinterveyssäännösten luokittelua täydentäisivät ehdotetut kansalliset tautiluokat, joita olisivat *muut torjuttavat eläintaudit*, *valvottavat eläintaudit* sekä *muut ilmoitettavat eläintaudit*.

Eläinterveyssäännöstö tai valvonta-asetus eivät merkitse tautien ehkäisyyn tai torjuntaan olennaisia uusia viranomaistehtäviä. Viranomaisten välinen tehtävänjako säilyisi ennallaan. Ehdotuksen mukaan Tulli voisi kuitenkin suorittaa EU:n sisärajoilla valvontaa eläinterveysviranomaisen rinnalla myös itsenäisesti ilman virka-apupyyntöä. Tällä helpotettaisiin laittomaan lemmikki-kauppaan puuttumista sekä EU:n lainsäädännön mukaisten suojatoimenpiteiden kuten afrikkalaisen sikaruton vastustamista koskevien tuotteiden siirtorajoitusten valvontaa.

Valtion varoista eläintautien vuoksi maksettavia korvauksia koskeva järjestelmä säilyisi ennallaan. Korvausjärjestelmä turvaa alkutuotannon harjoittajien oikeuksia ja taloudellista asemaa sekä ehkäisee tilanteita, joissa toimijat viivyttävät tautiepäilyjen ilmoittamista taloudellisia menetyksiä pelätessään. Korvauksia koskevia säännöksiä on kuitenkin tarpeen arvioida uudelleen ja tarvittavilta osin tarkistaa lähivuosina EU:n uutta rahoituskautta varten annettavien valtiontukisääntöjen myötä.

Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi rikoslakiin, eläimistä saatavista sivutuotteista annettuun lakiin (517/2015) sekä metsästyslakiin (615/1993) eläintautilain uudistamisen vuoksi tarpeelliset pääosin teknisluonteiset muutokset.

Esitykseen sisältyy runsaasti säännöksiä, joilla on kytkentöjä perustuslailla turvattuihin perusoikeuksiin. Ehdotetut sääntelyratkaisut pohjautuvat kuitenkin hyvin pitkälti voimassa olevaan vuonna 2013 säädettyyn lakiin, joka oli perustuslakivaliokunnan käsiteltävänä, eikä esitykseen katsota liittyvän tässä suhteessa ongelmia.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 21.4.2021, jolloin eläinterveyssäännöstöä aletaan soveltaa. Ennen soveltamisen alkamista on kuitenkin tarpeen antaa uusia asetuksia kumoutuvien n. 50 asetuksen tilalle sekä toteuttaa muita täytäntöönpanevia toimenpiteitä. Tästä syystä olisi tarkoituksenmukaista, jos lait saataisiin vahvistetuiksi vuodenvaihteessa tai melko pian sen jälkeen.